

ПОЛИЗ ЭКИНЛАРИНИ ЗАРАРКУНАНДАЛАРГА ҚАРШИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ УСУЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎСИШ ЖАРАЁНИГА ТАЪСИРИ

Акбаров Рахмонжон Жумақўзиёвич

илмий тадқиқотчи

Аннотация: Мазкур мақола полиз экинларини зараркунандаларга қарши ҳимоя қилиш усуллари ва уларнинг ўсиш жараёнига таъсирини тадқиқ этади. Полиз экинларининг зараркунандалардан ҳимоя қилиниши ўсимликларнинг ўсишини ва ҳосилдорлигини сақлаш учун муҳим аҳамиятга эга. Мақолада Кимёвий, биологик, механик ва агротехник ҳимоя усуллари ва уларнинг ўсимликлар ривожига кўрсатадиган таъсири детализланган. Тадқиқот натижалари ҳар бир ҳимоя усулининг самарадорлиги ва экологик таъсирини кўрсатиб, уларнинг мувозанатли қўлланилиши зарурлигини аниқлайди.

Калит сўзлар: Полиз экинлари, зараркунандалар, ҳимоя усуллари, Кимёвий ҳимоя, биологик ҳимоя, механик ҳимоя, агротехник усуллар, ўсимлик ўсиши, ҳосилдорлик, экосистема, экологик таъсир, зараркунандаларга қарши кураш.

Кириш: Полиз экинлари, айниқса, уларнинг етиштиришда кўп қўлланиладиган ҳосиллардан бўлиб, аграр секторнинг асосий тармоқларидан бири ҳисобланади. Бу экинлардан ҳосил олишда уларнинг зараркунандалардан ҳимоя қилиниши муҳим аҳамиятга эга. Зараркунандалар, шубҳасиз, полиз экинларининг ўсиши ва ривожланишини бузиб, ҳосилни камайтиради. Шунинг учун, полиз экинларининг зараркунандаларга қарши тўғри ва самарали ҳимоя қилиш усуллари ишлаб чиқиш, агрономлар ва фермерлар учун муҳим вазифадир.

Полиз экинларида зараркунандалар ва уларнинг ўсимликларга таъсири:

Полиз экинларини зараркунандалардан ҳимоя қилиш учун аввал уларнинг қандай зарарлар келтиришини аниқ тушуниш муҳим. Зараркунандалар асосан ўсимликлардан овқат олиш, уларни ўртасида касалликлар тарқатиш ва ўсимликнинг биологик ёки физиологик жараёнларига таъсир қилиш орқали уларнинг ўсишини бузишади.

Зараркунандалар ўсимликларнинг турли қисмларига, хусусан, гулларга, яшил баргларга зарар етказди. Масалан, ушбу зараркунандалар юқори тезликда кўпайиб, экиннинг ўсиш босқичини секинлаштириши ёки бутунлай узиб ташлашиши мумкин.

Баъзи зараркунандалар касалликларни тарқатиш орқали ўсимликлар организмни захарлантиради ва уларнинг ўсишини тўхтатиб қўяди. Масалан, вируслар, бактериялар ва ҳашаротлар кўпинча полиз экинларига зарар етказиши мумкин.

Полиз экинларини зараркунандаларга қарши ҳимоя қилиш усуллари:

Полиз экинларини зараркунандалардан ҳимоя қилиш учун қўлланиладиган усуллар жуда турли хил. Улар қуйидагилардан иборат бўлиши мумкин:

1. Кимёвий ҳимоя:

Кимёвий ҳимоя усуллари зараркунандаларга қарши энг кенг тарқалган усуллардан биридир. Кимёвий воситалар, масалан, инсектицидлар, фунгицидлар ва гербицидлар полиз экинларида зараркунандаларни тезда йўқотиш имконини беради. Бундай воситалар тез натижа кўрсатади ва уларни ишлатиш учун махсус техникалар зарур бўлмайди. Шунингдек, уларнинг баъзи камчиликлари бор, чунки уларнинг орқали табиий ҳайвонлар ва ўсимликлар ҳам зарарланиши мумкин, бу эса табиий балансни бузади.

2. Биологик ҳимоя:

Биологик ҳимоя усуллари зараркунандаларга қарши курашишда кимёвий воситалардан қочишни таъминлайди. Бу усулда зараркунандаларнинг табиий дўстларидан фойдаланилади. Масалан, зараркунандаларнинг личинкаларини ёки йўқ қилишда фойдаланиладиган хашаротлардан ёки қўғирлоқлардан фойдаланиш мумкин. Биологик ҳимоя усуллари экологик жиҳатдан самарали бўлиб, табиатга зарар етказмайди, лекин натижаларни олиш учун вақт талаб этилади.

3. Механик ҳимоя:

Механик усуллар ўсимликларнинг зараркунандалардан ҳимоя қилишда қўлланиладиган қўплаб усулларни ўз ичига олади. Бу усуллар орасида қўлланмалар, масалан, чўпларни ёки қопламаларни фойдаланиш, экосистема жараёнларига ҳужум қилмасдан, зараркунандаларга қарши ҳимоя қилиш усуллари орқали ҳар томонлама кўмаклашиш мумкин. Бу усуллар кўпинча кимёвий воситалардан фойдаланишни камайтиришга ёрдам беради.

4. Агротехник усуллар:

Полиз экинларини зараркунандалардан ҳимоя қилишда агротехник усуллар ҳам муҳим рол ўйнайди. Агротехник усуллар, яъни ўсимликларнинг ўсиш жараёнини қўллаб-қувватлаш ва уларни зараркунандаларга тўғри шароитда ўсишини таъминлашга йўналтирилган усуллардир. Бунинг ичига оптимал ёруғлик, сув, торф ва минерал моддалар билан боғлиқ бўлган техникалар кириши мумкин. Бундан ташқари, ўсимликлар учун барқарор шароитлар яратиш орқали уларнинг зараркунандаларга қарши табиий иммунитетини яхшилаш мумкин.

Зараркунандаларга қарши ҳимоя усулларининг ўсиш жараёнига таъсири:

Зараркунандаларга қарши амалга ошириладиган ҳимоя усуллари ўсимликлар ривожини сезиларли даражада ўзгартиради. Кимёвий усуллар тез ва аниқ натижаларга олиб келиши мумкин, лекин уларнинг орқали табиий экосистема о'згариши, шу жумладан, биоқафолатлар ва ҳашаротларнинг хилма-хиллигини йўқотиш хавфи бор.

Биологик ва механик усуллар эса кўпинча экологик самаралидир ва узок муддатли натижа беради. Улар ўсимликлар ривожига тўғридан-тўғри таъсир қилмасдан, экологик мухитни муҳофаза қилишга ёрдам беради. Механик усуллар, масалан, зараркунандаларни фақат юзага келиши билан қабул қилиш, уларнинг тарқалишини олдини олади.

Хулоса: Полиз экинларини зараркунандалардан ҳимоя қилишда Кимёвий, биологик, механик ва агротехник усулларнинг комбинациясидан фойдаланиш энг самарали йўл ҳисобланади. Ҳар бир усулнинг ўз афзалликлари ва чегаралари бор, шунинг учун уларнинг мувозанатли ишлатиши, фермерлар ва агрономлар учун маҳсулдорликни ошириш ва экологик барқарорликни сақлашда муҳим аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Юсупова, Махпуза Нумановна. "ФАРҒОНА ВОДИЙСИ ШАРОИТИДА ИГНА БАРГЛИ ДАРАХТЛАРНИ ЗАРАРКУНАНДАЛАРДАН ҲИМОЯЛАШ." *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI* 6.4 (2023): 316-320.
2. Юсупова, Махпуза Нумановна. "БИОЛОГИЧЕСКИЙ МЕТОД ЗАЩИТЫ РАСТЕНИЙ." *Scientific Impulse* 1.9 (2023): 1460-1464.
3. Юсупова, М. Н., and О. У. Нумонов. "ЗАЩИТА ТУТОВОГО ДЕРЕВА ОТ ВРЕДИТЕЛЕЙ." *Экономика и социум* 6-1 (121) (2024): 1500-1503.

4. Юсупова, Махпуза Нумановна. "ТУТ ПАРВОНАСИ ВА УНИНГ ЗАРАРИ." *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI* 3.32 (2024): 35-38.
5. Yusupova, M. N., S. T. Hodzhaev, and K. S. Mamatov. "Possibilities of the biological method of cotton plant protection." *Agriculture and Biology Journal of North America* 2.5 (2011): 742-744.